

Mitja Čepič Vogrinčič

Analiza dimenzij »globoke« integracije v poročanju treh slovenskih časnikov o zadevah EU v času predsedovanja Slovenije Svetu EU

POVZETEK: Z analizo vsebine poročanja o zadevah EU v treh »resnih« slovenskih dnevnikih časopisih, dveh splošnih in enem gospodarskem v obdobju predsedovanja Slovenije Svetu EU analiziramo vlogo treh dimenzij »globoke« (evropske) integracije: funkcionalne, teritorialne in afiliacijske, v časopisnem diskurzu. Analiza je pokazala, da so vse tri dimenzije v javni razpravi sicer prisotne, da pa njihova diskurzivna podoba izkazuje pomembne primanjkljaje. Poročanje o zadevah EU je sicer domestificirano, v smislu obsega in prostora, hkrati pa smo skeptični glede njegove vloge pri oblikovanju Evrope kot posebne zamišljene skupnosti.

KLJUČNE BESEDE: evropska integracija, domestifikacija, analiza vsebine, predsedovanje Svetu EU, dnevni časopisi

1 Uvod

Oblikovanje zamišljenih skupnosti je v modernih družbah bistveno odvisno od delovanja javnih komunikacijskih sredstev oziroma množičnih medijev. Na tem mestu se z analizo vsebine treh slovenskih dnevnikih časopisov v obdobju, ko je Slovenija predsedovala Svetu EU, lotevamo vprašanja oblikovanja evropske zavesti oziroma vprašanja možnosti njenega obstoja, kot ga zamejujejo javni diskurzi v še vedno pomembno nacionalno opredeljenem prostoru. Pri tem izhajamo iz predpostavke, da v nasprotju z zamisljivo naroda evropska zamisel vsaj na deklarativni ravni priznava in slavi soobstoj številnih identitet in da na tej isti deklarativni ravni ne gre za spopad identifikacij, kot je to značilno za nacionalna gibanja, temveč za proces integracije, ki pa lahko izkazuje različno intenziteto. Ključno vprašanje evropske integracije je po Wallaceovi (1999) *domestifikacija* – »podomačevanje« zadev EU. Na podlagi njenega modela integracije bomo opravili analizo poročanja treh dnevnikih časopisov in tako preverili, v kolikšni meri so bile evropske zadeve domestificirane v Sloveniji prav v obdobju, ko so dejansko prišle »k nam domov« in bile na prvi pogled oziroma vsaj v smislu politične reprezentacije domestificirane dobesedno. Sami bomo v poročanju

dnevnik časopisov analizirali tiste vidike domestifikacije, ki presegajo to instrumentalno raven, in tako poskušali pokazati, da je slovenska evropska integracija v smislu oblikovanja posebne evropske zavesti projekt, ki se je, kljub članstvu v EU, komajda začel.

Z metodo analize vsebine (oz. besedil) smo se lotili preverjanja domneve, da je poročanje o zadevah EU v veliki meri še zmeraj poročanje s stališča nacionalne države, ne pa s stališča domestificirane Evropske unije. V analizi smo nekatere manifestne značilnosti analiziranih besedil, kot so teme poročanja ali njihova umestitev v časopisne rubrike (več o metodi kasneje), uporabili kot indikatorje posameznih elementov domestifikacije. Temeljni razlog za aplikacijo kvantitativne analize vsebine je bila ambicija opraviti poenoteno analizo na relativno velikem vzorcu besedil (kriteriji za vključitev so bili zelo široki) in na ta način zagotoviti generalni vpogled v raziskovano tematiko.

Analiza je bila opravljena v okviru raziskovalnega projekta »Vloga množičnih medijev pri oblikovanju slovenske evropske zavesti«, ki ga skupaj izvajata Filozofska fakulteta univerze v Ljubljani ter Inštitut za civilizacijo in kulturo (ICK). Metodološko se projekt navezuje na večletne raziskave strukture poročanja v dnevnoinformativnih oddajah dr. Marka Prpiča in ICK (Prpič 2009), v katerih je problematika poročanja o zadevah EU vključena v analizo tematske strukture. Na ICK je bila v letu 2004 opravljena tudi analiza poročanja ob kampanji za volitve v Evropski parlament. Pričujoča analiza je tako omejena na nacionalni prostor Slovenije, vendar se predvsem v naboru tipov raziskovalnih podatkov in vprašanj (tematska struktura, akterji) približuje nekaterim projektom, osredotočenim na poročanje o zadevah Evropske unije, ki so bili zastavljeni mednarodnoprimerjalno.

Med temi projekti posebej omenjamo projekt AIM – »*Adequate information management in Europe*«, v okviru katerega je bila po enotni metodologiji opravljena analiza izbranih časnikov v 13 državah EU, ob tem pa še polstrukturirani intervjuji z novinarji, ki poročajo o zadevah EU (2006). To pa je ena redkih raziskav, ki se poročanja množičnih medijev o zadevah Evropske unije loteva v okviru široko zastavljenega mednarodnega projekta. Podobno ugotavljajo Machill in dr. (2006), ki se problema razdrobljenosti raziskav in njihove metodološke raznolikosti lotevajo na način *meta-analize* 17 raziskav iz različnih evropskih držav.

2 Med nacijo in integracijo

V *Zamišljenih skupnostih*, ki so danes referenčno delo, ko gre za vprašanja oblikovanja nacionalnih zavesti oziroma nacionalizma, Benedict Anderson eno od ključnih vlog pri oblikovanju ideje narodov (v tem primeru zamisli povsem konkretnih narodov) pripisuje razviti tiskarski kulturi, torej delujočemu sistemu produkcije in distribucije tiskanih publikacij (predvsem časopisov) v lokalnem jeziku (ne pa denimo v latinščini). Vzpostavljen komunikacijski sistem omogoča, da se *skupnost*, v kateri ima posameznik le omejeno število neposrednih stikov z drugimi pripadniki, zamisli kot narod oziroma nacija (Anderson 2007: 66 in *passim*). Naša raziskava proučuje poro-

čanje tiskanih medijev o slovenskem predsedovanju Svetu EU; po analogiji bi se tedaj lahko spraševali, kako danes branje časopisa, ta vsakdanji obred (glej Anderson 2007: 55–56), vzpostavlja razmere za nastanek zamišljenih skupnosti, ki so nadnacionalne ali celo globalne, eni od njih pa pravimo Evropa. A potrebna je epistemološka previdnost. Operacija, ki jo opravimo z naslonitvijo na Andersona, namreč predpostavlja, da je njegov analitski postopek, ki vlogo medijev v zamisli nacij razbira za nazaj, mogoče uporabiti v perspektivi sinteze, namreč ali medijsko okolje oziroma mesto evropskih tem znotraj tega okolja (tukaj namerno širimo zadeve EU kar na evropske) sploh vzpostavlja možnosti (ali celo razmere za možnosti) za vzpostavljanje evropske zavesti. Kar seveda predhaja vprašanju, kakšna je sploh lahko (evropska) zavest glede na medijsko okolje, v katerem nastaja. Možnost evropske zavesti bomo torej določali spekulativno, kar od nas zahteva zadržanost, a pred tem moramo opredeliti evropsko zavest predvsem v razmerju do nacionalne zavesti.

Ključno za našo argumentacijo je namreč, da Andersonov pogled na tisk še zmerom drži – tiskani mediji so v največji meri nacionalni, regionalni in lokalni oziroma vezani na bralce posamezne jezikovne skupine, medtem ko je mednarodnega ali celo evropskega tiska, namenjenega obči javnosti, zelo malo (na primer *Eurozine*, *European Voice* ipd.). Kljub globalizaciji medijskega prostora lahko tudi pri elektronskih medijih pokažemo, da so njihova raba, kot tudi vsebine še vedno v veliki meri nacionalne ali lokalne.¹ In kljub nastajajočim transnacionalnim in nadnacionalnim zamišljenim skupnostim, ki se oblikujejo predvsem s pomočjo globalnih komunikacijskih tehnologij, v informativnih vsebinah slovenskega tiska še naprej prevladuje shematizacija sveta, ki politično in mentalno geografijo razvija z zemljevidom koncentričnih sfer lokalnega, nacionalnega in mednarodnega (svetovnega). V jedru te sheme še ostaja nacija, vse druge sfere so opredeljene v relaciji z njo.

Vstop Slovenije v Evropsko unijo za tako shematizacijo sveta v novinarskem poročanju predstavlja zadrego. Evropske unije in delovanja njenih institucij namreč ni mogoče reducirati niti na nacionalne zadeve niti na nacionalno zastopanje v mednarodnih organizacijah; EU po eni strani kaže znake državnosti – državljanstvo, parlament, skupna monetarna politika, proračun, skupni trg –, po drugi pa se trudi delovati kot država, a je pri tem podrejena nacionalnim politikam, npr. pri skupni obrambni in varnostni politiki.

1. Gre za premislek o nekritični rabi pojma globalni mediji, ki dejstvo globalnega medijskega lastništva in globalno razširjenost produktov globalnih medijskih korporacij interpretira tudi kot globalno medijsko produkcijo in rabo nasploh. F. Bonner (2003) ugotavlja, da velik obseg programskega časa na televiziji zavzema specifično lokalna produkcija, in to ko primerja televizijske programe v Veliki Britaniji, ZDA in Avstraliji, kjer večinoma odpade argument domačega jezika. Prav informativni programi in oddaje so tisti, ki so praviloma nacionalni oziroma lokalni. Podatki s strani alexa.com pa kažejo, da je med 20 najbolj obiskanimi stranmi v Sloveniji 11 takih, ki so bodisi v vrhnji domeni .si bodisi gre za strani z vsebino v slovenščini (v dveh primerih gre v primeru domene .si za lokalizacijo globalnega servisa – google.si – oziroma spletne igre – travian.si). Za preostalih devet strani velja, da gre za globalne iskalne servise ali pa uporabniško generirane strani (tudi socialna omrežja), kjer iz podatkov, ki so na voljo, ni mogoče sklepati o lokalnosti oziroma globalnosti rabe (dostop na alexa.com: 19. maj 2009).

Obenem obstajajo tudi področja, kjer EU nima pristojnosti. Tudi v smislu upravljanja je EU po eni strani državna entiteta z voljenim parlamentom, a že ta je pravzaprav sestavljen iz poslancev po nacionalnem ključu, medtem ko Evropsko komisijo za zdaj tvorijo nacionalni predstavniki. Tako v institucionalnem kot v sinhronem pogledu je torej EU v številnih aspektih politična tvorba *sui generis* in je ni mogoče enostavno ukalupiti v medijske shematizacije.² Problem umestitve EU v medijsko poročanje je v obči perspektivi povezan s širšim vprašanjem oblikovanja evropske javne sfere, ki se po Michillu in dr. (2006) zgošča okoli dveh modelov, in sicer panevropske javne sfere na eni ter evropeiziranih javnih sfer na drugi strani, pri čemer je obstoj prve skorajda generalno zanikan. Razlog za to je, ob že omenjenem umanjkanju skupnega jezika in evropskih množičnih medijev, še neobstoječa skupna novinarska in medijska kultura. Evropska javna sfera je potemtakem odvisna od evropeizacije nacionalnih javnosti (Michill in dr. 2006: 61–62).

Nelagodnega umeščanja zadev EU v medijske diskurze, kot tudi problematike evropske javne sfere institucionalna zasnova EU sama po sebi seveda ne more pojasniti, sploh ker so diskurzi že po definiciji jezikovna raba v družbenem kontekstu (Brown in Yule 1996: 1), zato je potrebno o EU in širše o Evropi premišljevat ne zgolj kot o skupku držav, ustanov in predpisov, pač pa kot o *evropski družbi*. Outhwaite v knjigi s prav takšnim naslovom pokaže, da ne v Evropi in ne v državah EU ne moremo govoriti niti o enem samem ekonomskem modelu, niti o enem samem modelu politične ureditve, niti o primerljivosti socialnih struktur držav (2008). Outhwaite za EU uporablja pojem *politeja*, ki ga interpretiramo kot politično skupnost, ki je lahko tudi država (ne pa nujno). Zamisli o EU v njegovi analizi literature s tega področja segajo od federalno organizirane *naddržave* prek pojmov regionalne države pa vse do »skeptikov«, ki bi EU želeli vrniti na raven medvladnega sodelovanja (2008: 84 in *passim*); *politeja* EU torej pomeni predvsem, da prevladujoča zamisel o tem, kakšna naj bi bila vloga EU nasproti državam članicam, ni sprejeta in da je torej predmet družbene razprave. To pa z drugimi besedami pomeni dilemo za novinarje in urednike, ko EU preprosto še ni zasidrana v ustaljeni nacionalni shemi sveta – dilemo, ki se je pokazala kot odločujoča tudi v naši analizi medijskega poročanja. Vprašanje je torej, kako naj bi se EU domesticirala (Wallace 1999: 288) oziroma (parafrazirano) nacionalizirala, in nadalje, kako naj bi torej prestopila meje nacionalne zavesti in v prostoru nacionalne zamišljene skupnosti nastopila kot njen konstitutivni del. S perspektive analitskega interesa naše študije: kako naj se poročanje o EU vključuje v obstoječe uredniške politike, da bi lahko postalo pomembna dimenzija konstruiranja vsakdanjega medijskega zamišljanja nacionalne in hkrati nadržavne, evropske skupnosti.

2. Projekt AIM je med drugim pokazal, da zadeve EU za vsakodnevne uredniške prakse predstavljajo poseben problem, saj pogosto ne uživajo zelo visoke *novičarske vrednosti*, kar je praviloma povezano s stališčem, da zadeve EU *ljudi* ne zanimajo oziroma jih zanimajo samo, kolikor neposredno zadevajo njihove osebne oziroma lokalne interese. Mnogi intervjuvani novinarji, specialisti (dopisniki) za zadeve EU, so se tudi pritožili, da so pri svojem delu relativno izolirani od drugih področnih uredništev in slabo integrirani v vsakdanje delo časopisa. Glej AIM – *Adequate information management in Europe – Working papers* (2006).

Wallaceova (1999) v obravnavi različnih mednarodnih povezav in EU, kot so se oblikovale v Evropi, identificira tri dimenzije »globokega« povezovanja, značilnega predvsem za zahodno Evropo v obdobju po 2. svetovni vojni, in sicer *funkcionalno*, *teritorialno* in *afiliacijsko*. Za nas je pomembno, da Wallaceova v razpravi dejansko posega na področje vprašanja družbenih povezav, ki presegajo zgolj vprašanja institucij, kot tudi na področje vprašanja javne sfere, in s tem v večji meri posega tudi na področje zavesti, ki nas je v raziskavi posebej zanimalo. Funkcionalno povezovanje zadeva sodelovanje v smislu spodbujanja družbenih in predvsem gospodarskih procesov integriranja; sem sodijo denimo povezave na področju trgovine, proizvodnje, delovne sile. Teritorialno povezovanje se navezuje na vprašanje meja in varnosti; tudi tu se EU po eni strani prekriva, po drugi pa soobstaja z drugimi povezavami ali jim celo konkurira, predvsem pa gre tu za politike, ki so v pristojnosti držav.³ Tretja, afiliacijska dimenzija se nanaša na skupne vrednotno-ideološke poteze, kot so liberalna demokracija, antikomunizem kot ideološko stičišče številnih političnih skupin in skupnosti ter t. i. evropski socialni model (Wallace 1999: 291–295). Wallaceova hkratno prisotnost vseh treh dimenzij opredeljuje kot *globoko integracijo*, ki je temelj za evropeizacijo družbe tudi v identitetnem smislu. Ker so vsi trije pogoji oziroma dimenzije v glavnem izpolnjeni v državah zahodne Evrope – vzhodna Evropa pa je bila (z izjemo Jugoslavije) v obdobju po 2. svetovni vojni odvisna oziroma nadzirana s strani Sovjetske zveze, kar ni izključevalo zgolj povezovanja med vzhodno- in zahodnoevropskimi državami, pač pa tudi tesnejše bilateralne (*funkcionalne*) stike znotraj vzhodnega bloka (pa tudi teritorialni aspekt je bil vseskozi pod nadzorom Sovjetske zveze, medtem ko je afiliacijska dimenzija tako ali tako vezana na politično ideologijo zahodne Evrope) – je po Wallaceovi proces panevropske integracije nujno povezan s krepitvijo treh dimenzij tudi v srednje- in vzhodnoevropskih državah.

Wallaceova kot pogoj za takšen prenos integracijskega modela na države srednje in vzhodne Evrope postavlja proces domestificiranja evropskih razsežnosti, torej vključevanje funkcionalne, teritorialne in afiliacijske osnove integriranja v nacionalne politike. Zato nas je v analizi poročanja izbranih časopisov zanimalo, na kakšen način so zadeve oziroma politike EU domestificirane v Sloveniji. Predsedovanje Slovenije svetu EU je v tej perspektivi še posebej zanimivo, saj gre za obdobje, ko so bile zadeve EU »domestificirane« tako rekoč v materialni obliki; zadeve EU so v tem obdobju »prišle k nam domov«, veliko se jih je zgodilo »pri nas«, v večji meri so bile del vsakdanjih dejavnosti slovenskih političnih elit. Analizirali smo, kako so v tem obdobju uredništva razreševala konflikt med ustaljeno kategorizacijo sveta v časnikarskem diskurzu in specifikami EU. Za našo zvrst analize (kvantitativna analiza vsebine) sta zanimivi predvsem funkcionalna in teritorialna dimenzija, medtem ko so za podrobno analizo afiliacijske dimenzije sicer primernejše metode kritične analize diskurza, saj se ideološke predpostavke besedil praviloma skrivajo v nezapisanem, a impliciranem, kar tukajšnjo analizo omejuje na eksplicitne tematizacije elementov afiliacijske dimenzije.

3. V tem pogledu je zanimivo razmerje med EU in Natom. Tudi schengensko območje kaže specifični značaj EU: gre za politiko mej EU, a v tem območju so države, ki niso članice EU, hkrati pa nekatere članice niso del območja.

3 O vzorcu in metodi

V raziskavi o poročanju slovenskih dnevnih časopisov v obdobju predsedovanja Slovenije Svetu Evropske unije smo analizirali tri slovenske dnevne časopise – splošna politično-informativna dnevnik Delo in Dnevnik ter gospodarski dnevnik Finance.⁴ Kot že rečeno, smo se v raziskavi domestifikacije na obdobje predsedovanja osredotočili prav zaradi približevanja in uvrščanja političnih praks in postopkov EU v nacionalno (domačo) politično rutino, in to, menimo, je dobra priložnost za opazovanje procesov sprememb v politični zavesti, kakor razumemo domestifikacijo. V vzorec smo vključili po 54 izvodov Dela in Dnevnika ter 45 izvodov Financ, saj prva dva izhajata od ponedeljka do petka, slednji pa ob sobotah ne izhaja. Zajeli smo časopise iz vseh mesecev predsedovanja, poskrbeli smo tudi, da so bili enakomerno zajeti vsi dnevi v tednu. Na izbrane datume smo analizirali vse tri časopise. Tako smo dosegli, da vzorec sestavljajo širokolistno Delo, ki sebe opredeljuje tudi kot osrednji oziroma nacionalni časopis, bolj lokalni oziroma regionalni Dnevnik in pa specializirane Finance. Za analizo zgolj treh dnevnih časopisov smo se odločili iz pragmatičnih razlogov, povezanih s sredstvi, ki smo jih imeli na voljo za izvedbo projekta. Predvsem smo želeli zagotoviti velik vzorec besedil posameznega časopisa in pa veliko število analiziranih izvodov skozi vse obdobje predsedovanja, čemur smo dali prednost pred vključitvijo večjega števila časnikov.

V vzorec smo vključili vse prispevke, v katerih je bila Evropska unija omenjena kot akter (npr. skozi institucije EU), tematizacija (posamezne politike EU ali dogajanja, povezana z EU) ali kot teritorialna enota. To pomeni, da nismo vključevali zgolj besedil, ki so se osredotočala na zadeve EU, pač pa vse prispevke, v katerih se je EU na tak ali drugačen način pojavila. Tako smo lahko zajeli kontekste, v katerih so bile zadeve EU obravnavane, kar je za analizo domestifikacije nujno.

Koderji so zabeležili identifikacijske podatke o posameznem besedilu (časnik, datum, stran, rubrika, obseg). Prvi korak pri zbiranju podatkov je bila odločitev, ali prispevek zadeve EU obravnava *substancialno* ali zgolj *marginalno*.⁵ Pri substancialnih prispevkih so koderji zabeležili še relativni obseg obravnave zadev EU znotraj besedila, teme v prispevku, institucije (tako nacionalne kot institucije EU in druge), ki so v prispevku nastopile, in pa države, ki so bile predmet obravnave.

Po opisani metodi smo analizirali 1600 prispevkov, 772 iz Dela, 589 iz Dnevnika in 239 iz Financ. V povprečju je Delo objavilo 14,3 prispevka na številko, Dnevnik 11,1 in Finance 5,4 prispevka, vse razlike med naslovi so statistično značilne. Prispevke, ki smo jih vključili v analizo, smo našli prav v vseh analiziranih izvodih časopisov, in sicer najmanj dva na izvod v Financah (več datumov) in kar 28 na izvod v Delu

4. V letu 2008 je imelo Delo doseg 9,1 % (155.000 bralcev), Dnevnik 8,6 % (147.000 bralcev) in Finance 3,1 % (53.000 bralcev). Za primerjavo: Večer je imel v istem obdobju doseg 7,7 % (131.000 bralcev) (NRB, valutni podatki za leto 2008). Z izjemo tabloida Slovenske novice sta torej Delo in Dnevnik najbolj brana plačljiva dnevna časopisa v državi.

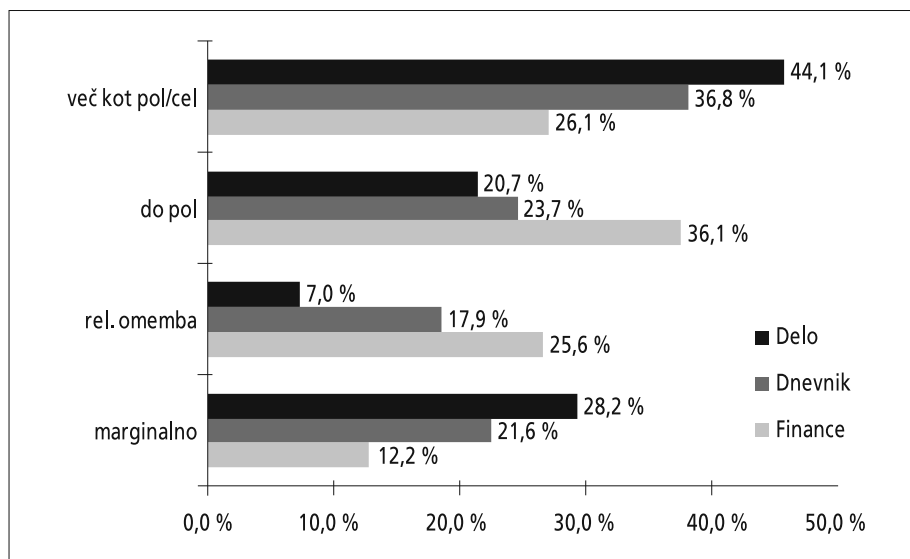
5. V tem razdelku želimo raziskovalno metodo predvsem orisati, razlage kategorizacij analiziranih elementov besedila pa smo zaradi preglednosti članka razložili v razdelkih, kjer se lotevamo analize rezultatov.

(24. aprila). Obseg analiziranih prispevkov v Delu je znašal 134,5 strani, v Dnevniku 147,2 strani in v Financah 123,3 strani.⁶ Delo je tudi po tem parametru o zadevah EU poročalo bistveno več kot druga dva časopisa.

4 Obseg poročanja o EU v prispevkih

Analiza zbranih podatkov kaže, da je skupaj skoraj četrtina (23,3 %) vzorčnih besedil nesubstancialnih oziroma so v njih zadeve EU obravnavane marginalno⁷, največ v Delu, ki mu sledi Dnevnik, najmanj pa v Financah. Razlike v deležih so statistično značilne. Pomenljivo je, da je poročanje v največjem deležu substancialno v Financah, specializiranem gospodarskem dnevniku, tiskanem za specifično publiko, ki objavljene informacije uporablja v poslovanju, zaradi česar morajo biti te informacije substancialne kar v smislu utilitarnosti, medtem ko je vloga splošnega tiska širša oziroma manj fokusirana, kar dopušča več nesubstancialne (zlo)rabe EU, ne da bi jo pri tem tudi obravnavali.⁸

Graf 1: Obseg poročanja o EU znotraj analiziranih besedil po številu prispevkov ($N_{\text{Delo}} = 772$, $N_{\text{Dnevnik}} = 589$, $N_{\text{Finance}} = 239$). Razlike so statistično značilne.

- Seveda strani v formatu časopisa – format Dela je približno dvakratnik formata Dnevnika in Financ.
- Substancialni so tisti prispevki, v katerih so zadeve Evropske unije obravnavane vsebinsko, torej tematsko, ali vsaj na način, da akterji EU v obravnavanem dogodku igrajo relevantno vlogo. Za nesubstancialne oziroma marginalne pa smo opredelili tiste prispevke, v katerih EU nastopa predvsem kot referenca, označevalec, ki ni predmet obravnave, pač pa omenjanje EU služi drugim diskurzivnim namenom. Za diskuzivno analizo nesubstancialne oz. marginalne rabe EU v novinarskem poročanju glej članek A. Č. Vogrinčič.
- Pri tem ne gre misliti, da je visok delež nesubstancialne rabe EU indic ideologij, ki so na delu v splošnih dnevnikih, nižji delež te iste rabe pa indic odsotnosti oziroma manjše prisotnosti

Razlike med časopisi smo izmerili tudi, ko smo ugotavljali, v kolikšni meri in tudi kako so teme EU vključene v obravnavo oziroma povezane z drugimi temami.⁹ Tako je malenkost več kot 44 odstotkov analiziranih prispevkov v Delu takšnih, ki večinoma ali v celoti obravnavajo zadeve EU, medtem ko je takih besedil v Dnevniku nekaj manj kot 37 odstotkov. Najmanjši delež prispevkov, ki v večji meri ali v celoti obravnavajo zadeve EU, smo našli v Financah. Po drugi strani je delež besedil, v katerih so bile topike, ki smo jih vključili v analizo, zgolj relevantno omenjene, najnižji v Delu, najvišji pa v Financah, visok pa je bil tudi v Dnevniku. Tudi pri tretji kategoriji – manjšinski obravnavi zadev EU, ki v tem primeru zajemajo največ polovico besedila – smo največji delež izmerili v Financah, najmanjšega pa v Delu.

Analiza obsega zadev EU znotraj obravnavanih tekstov kaže tako na razlike v obravnavi zadev EU med časopisi kot tudi na razlike v uredniških praksah, ki niso vezane na specifično temo, ki se je lotevamo v raziskavi. Tudi v distribuciji prispevkov glede na obseg poročanja o EU znotraj prispevka se potrjuje razlika med gospodarskim in splošnim dnevnikom, ki smo jo opazili že v analizi substancialnega proti marginalnemu poročanju. A tudi razlike med analiziranimi splošnim dnevnikom so pomenljive in kažejo na nekatere temeljne razlike v uredniški politiki, ko gre za obravnavo zadev EU. Če analiziramo zgolj substancialne prispevke, potem za Delo velja, da je v veliki večini (61,4 %) zadevam EU namenjen cel prispevek ali večina prispevka, medtem ko je v Dnevniku večina prispevkov (53 %) takšnih, da zadevam EU posvečajo največ polovico prostora, od tega celo 22,8 % takšnih, ki zadeve EU zgolj relevantno omenjajo. Za primerjavo: med substancialnimi prispevki v Delu je »zgolj omemb« le za 9,8 odstotka.¹⁰ Obravnavo zadev oziroma tem EU je tako na nivoju posameznih besedil v Delu v večji meri povsem fokusno obravnavana in bolj postavljena v ospredje, kot to velja za Dnevnik. Če k temu dodamo veliko število objavljenih besedil, in to v širokolistnem časopisu, potem je Delo gotovo časopis, ki je v obdobju predsedovanja objavil največ informacij zgolj o EU.¹¹ V Delu imamo tako opravka z bolj segregirano obravnavo, v kateri EU stoji praviloma sama zase, medtem ko se v Dnevniku EU na ravni besedil praviloma povezuje z drugimi družbenimi in političnimi vprašanji. EU je v tej perspektivi bližje drugim političnim domenam, pa najsi bo to notranja politika na eni ali »svet« na drugi strani. Na tem mestu lahko torej govorimo o različni stopnji integriranosti evropskih tem z drugimi družbenimi vprašanji, še preden se podrobneje lotimo analize različnih dimenzij integracije.

ideologije v gospodarskem tisku. Prav nasprotno. Večji delež substancialnega v gospodarskem tisku lahko beremo tudi kot indic stališča o minimalni vlogi države – EU v tem stališču (tako kot tudi država ne) ne more nastopati kot referenčna kategorija, vsaj ne v pozitivnem smislu.

9. Analitiki so izbirali na lestvici: relevantna *omemba* (ki pa je še vedno substancialna), *manjši del prispevka*, *pol prispevka*, *večji del prispevka*, *cel prispevek*.
10. Razlike med časopisoma so statistično značilne.
11. Analiza obsega prispevkov v Delu in Dnevniku še kaže, da so analizirana besedila v Delu v povprečju enako dolga, ne glede na to, ali je v njih obravnavo zadev EU večinska ali manjšinska, medtem ko za Dnevnik velja, da so prispevki, ki zadeve EU obravnavajo večinsko, v povprečju krajši od tistih, kjer je EU manjšinska tema.

Kljub temu pa lahko iz razmerja med vsebinsko usmeritvijo časopisa in obsegom marginalnega poročanja izvedemo dvojne sklepanje o dveh dimenzijah integracije. V Financah nizek delež marginalnega poročanja skupaj z visokim deležem prispevkov, v katerih so zadeve EU obravnavane v manjšinskem delu, nakazuje poudarjeno obravnavo zadev, ki sodijo v *funkcionalno* dimenzijo integracije, medtem ko visok delež marginalnega poročanja v obeh splošnih časopisih kaže na ideološko težo zadev EU, s tem pa na *afiliacijsko* dimenzijo (čeprav njene natančnejše vsebine na tak način ni mogoče razbrati). V nadaljevanju bomo predstavili, kam se je poročanje o EU umeščalo v okviru časopisnih rubrik, in tam bomo umestitev EU podrobneje analizirali.

5 EU v rubrikah

Prispevki o zadevah EU in medkulturnem dialogu so bili objavljeni v 36 različnih rubrikah¹², kot tudi na naslovnica Dnevnika in Dela, torej na 38 različnih mestih v treh analiziranih časopisih. Največ različnih rubrik smo našli v Delu – 21, 12 v Dnevniku, najmanj pa v Financah, in sicer 5. Veliko število rubrik kaže, da zadeve EU v uredniških politikah niso segregirane na mesta, specializirana za posamezne topike, in da so evropske politike in dogajanja že integrirana v poročanje o različnih družbenih sferah. Za statistično analizo smo rubrične naslove v Dnevniku in Delu združili v nekaj posplošenih vsebinsko-formalnih kategorij.¹³ Oblikovali smo naslednje kategorije:

Naslovnica – kategorija je samopojasnevalna, gre za prvo stran, na kateri so praviloma objavljene najpomembnejše novice po mnenju urednikov. Naslovnica tako ni tematsko opredeljena, pač pa njeno vsebinsko strukturo opredeljujejo novičarske vrednote in pa uredniško-oblikovne konvencije časopisa.

Politika – nacionalno – v to kategorijo sodita rubriki *Dogodki dneva* iz Dela in *V ospredju* iz Dnevnika. Najprej jima je skupna umestitev v časopisu – gre za prve strani (z izjemo naslovnice). Na teh straneh gre za poročanje o delovanju političnih institucij države Slovenije, in sicer tako kar se tiče notranje, zunanje kot evropske politike. Kontekst je vseskozi nacionalni, v tematskem smislu so te strani splošne, saj se dotikajo širokega spektra družbenih vprašanj, vendar skozi optiko razprav v političnih forumih.

Svet smo poimenovali skupino rubrik z zunanjepolitičnimi prispevki v najširšem smislu – rubriko tega imena srečamo tako v Delu kot v Dnevniku. V Delu sta ob njej zunanje(politični) še zadnja stran v časopisu in pa rubrika *Panorama*, kjer pa objavljena besedila običajno niso strogo politična. Drugače kot v skupini *politika – nacionalno* kontekst tu ni nacionalen; v kategoriji *svet* so objavljeni prispevki o tujih in oddaljenih državah, ki Slovenije ne zadevajo neposredno.

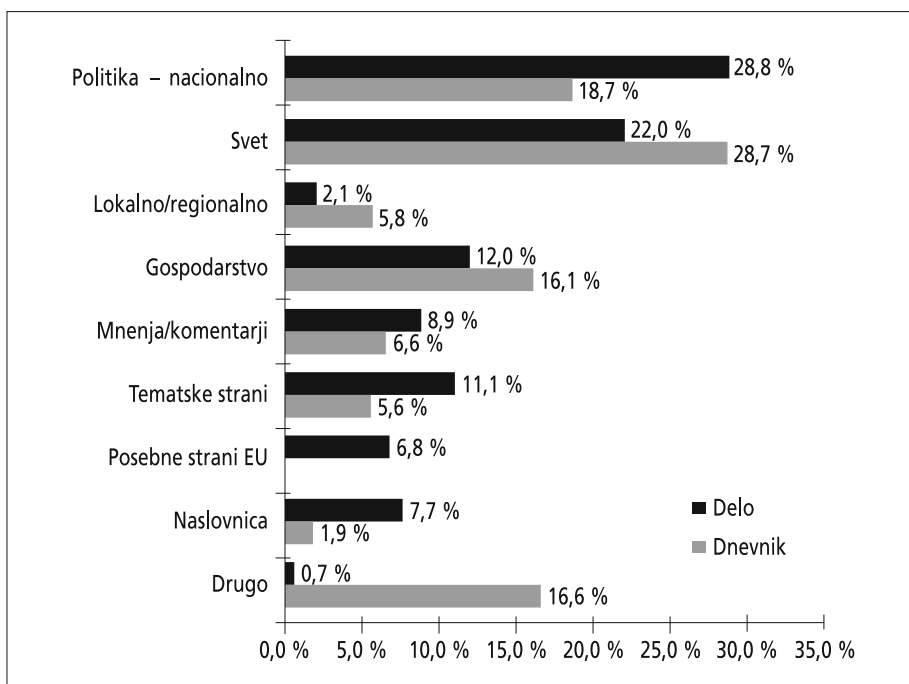
12. Rubrika je vsebinska enota v časopisu, ki obsega eno ali več strani, in naslov v glavi strani, npr. Delova rubrika *Dogodki dneva*. Tu torej sledimo uredniškim konvencijam analiziranih časopisov.

13. Financ v ta del analize nismo vključili, saj so osrednje strani v tem časopisu posvečene gospodarskim zadevam, ki jih v drugih dveh dnevnikih spremljajo na posebnih straneh. Rubrične strukture gospodarskega in splošnih dnevnikov niso primerljive.

Navedeni skupini rubrik ilustrirata spremembe v organizaciji časopisnega prostora z zabrisovanjem razmejitev med notranje- in zunanjepolitičnim poročanjem. Na prvi pogled se sicer zdi, da je na ravni poročanja prišlo do integracije zunanje- in notranjepolitičnega, vendar gre dejansko za cepitev zunanjepolitičnega na dva pola – na tistega, ki je vreden bolj preferenčne obravnave zaradi svojega notranjepolitičnega pomena in je zato uvrščen v dnevnoaktualne rubrike, objavljene v ospredju časopisa, ter na drugega, kjer je poročanje o tujini potisnjeno na bolj odmaknjeno mesto. *Svet* se v tem pogledu deli na dva dela – na Slovenijo z njenim (zunanje)političnim kontekstom in dometom ter na preostali del sveta, za katerega se zdi, da na slovenske notranjepolitične razmere nima posebnega vpliva. Na ta način je zunanjepolitično poročanje postavljeno v notranjepolitično optiko in umestitev zadev EU predstavlja v nadaljevanju pomemben predmet analize – tako v vidu *funkcionalne* kot *teritorialne* dimenzije integracije ter analize njene »globine«.

V kategoriji *lokalno/regionalno*¹⁴ so zbrane rubrike s poročanjem o dogajanju v lokalnih skupnostih. Kategorija *mnenja/komentarji* zajema mnenjske strani. Specializirane časopisne strani smo uvrstili v dve kategoriji – kot predmet posebnega pomena smo ustvarili samostojno kategorijo *gospodarstvo*, medtem ko smo vse preostale tematske rubrike, kot so Kultura, Zdravje, Šport in druge, združili v kategorijo *tematske strani*.

Graf 2: Delež analiziranih prispevkov v posameznih kategorijah rubrik (N_{Delo} = 772, N_{Dnevnik} = 589). Razlike so statistično značilne.

14. Delo že v rubriki *Dogodki dneva*, in sicer na strani 4, objavlja novice, ki so po značaju lokalne, kar razumemo kot rangiranje po pomembnosti.

Prva temeljna razlika med v tem delu analiziranimi časopisoma je posebna stran, namenjena predsedovanju, ki so jo v Delu pripravljali vsak četrtek in ki je tako po številu prispevkov kot po obsegu predstavljala med 6 in 7 odstotkov analiziranih enot. Ta obseg kaže na to, da omenjena rubrika prav gotovo ni bila prostor, ki bi bil odlagališče za zadeve EU, pač pa je šlo za posvečanje posebne in morebiti celo dodatne pozornosti EU. V primeru enakomerne razporeditve med dnevi v tednu bi vsakemu pripadla šestina (16,7 %) prispevkov, analiza pa kaže, da je Delo ob analiziranih četrtkih objavilo celo četrtino (24,3 %) vseh vključenih prispevkov, kar opažanje o dodatku še prav posebej potrjuje. Sicer pa se analizirana časopisa pomembno razlikujeta tako po formalnih kot po vsebinskih vidikih. Med formalnimi vidiki, ki so tesno povezani z Delovim širokolistnim formatom, najbolj izstopa vloga naslovnice, ki je v Delu že prostor obravnave najpomembnejših zadev in prinaša več daljših tekstov, medtem ko v Dnevniku naslovnica v večji meri služi kot napovednik in kazalo notranjščine časopisa, s praviloma enim nosilnim prispevkom in več napovedmi. Analiza naslovnice kaže, da je Dnevnik EU v analiziranih prispevkih namenjal veliko pozornosti, saj relativno majhno število besedil na naslovnici (le okoli 2 %) spremlja precej višji delež po obsegu (5,1 %). V Delu sta deleža podobna.

Razliko v uredniškem uvrščanju evropskih tem najbolje ilustrira primerjava kategorij *politika – nacionalno*, *svet* in *lokalno/regionalno*. Medtem ko je delež prispevkov v rubriki *politika – nacionalno* višji v Delu kot v Dnevniku¹⁵, pa je razmerje pri kategoriji *svet* in *lokalno/regionalno* obrnjeno, kar dobro ilustrira vso problematiko umeščanja zadev EU v uredniške politike medijev. Prva ugotovitev je, da so zadeve EU lahko umeščene tako rekoč kjerkoli v časopisu, kar gotovo pomeni, da je EU postala del številnih politik in tudi življenjskih področij, da je v tem pomenu »podomačena«, po našem mnenju predvsem v smislu *funkcionalne* dimenzije. Tako je v analiziranem obdobju veliko objav na osrednjih aktualno- in notranjepolitičnih straneh. Zadeve EU so vstopale tudi na lokalne strani – to gotovo pomeni, da je EU na tej ravni že del vsakdanjega življenja – in pa na veliko število specializiranih tematskih strani. Delež prispevkov na tematskih straneh je bil sicer višji v Delu kot v Dnevniku, podobno velja tudi za komentarje.¹⁶ Po drugi strani pa visok delež besedil, objavljenih v rubrikah kategorije *svet*, za katero velja, da običajno z »domačo« politiko nimajo veliko skupnega, vendarle kaže, da EU še vedno nastopa v poziciji zunanjega sveta, ki se bralcev oziroma državljanov neposredno ne tiče, to pa lahko pomeni tako šibko *funkcionalno* dimenzijo (nekatera področja delovanja EU so bolj prepoznana kot *naše* notranje zadeve kot druga) kot tudi izvzemanje EU oziroma Evrope iz *teritorija*, ki naj bi ga razbrali kot »domačega«. Na šibkost *funkcionalne* dimenzije kaže tudi analiza marginalnega, saj so bile zadeve EU razpete med mednarodnim poročanjem in poročanjem o doma-

15. Zanimivo je, da sta po obsegu prispevkov, ne pa po številu, ta deleža izenačena in znašata nekaj več kot 25 odstotkov.

16. Pri tem ne gre spregledati, da je v Delu kar 62,5 odstotkov prispevkov, ki so objavljeni na lokalnih straneh, in 49,4 odstotka prispevkov, objavljenih na tematskih straneh, *marginalnih*. V Dnevniku je delež marginalnega v lokalnih rubrikah 44,1 odstotka.

či visoki politiki, medtem ko je bila obravnava v drugih rubrikah, tako lokalnih kot tematskih, kjer so učinki politik EU dejansko najbolj vidni v vsakdanjem življenju, veliko bolj površinska in mimobežna oziroma marginalna. Ob tem, da je ideološka teža EU prepoznana (EU nastopa povsod in je zatorej v tem pomenu in na ta način seveda domestificirana), pa je njena političnogeografska umestitev še zmerom dvojna – EU je hkrati *domovina* in *tujina*, oboje pa je opredeljeno v odnosu do nacionalnega – prvo kot nacionalno koristno, drugo pa je zunaj interesnega področja nacionalnih medijev.¹⁷

6 Države in svet v poročanju o EU

Analiza držav, ki so omenjene v prispevkih, je pomembna tako zaradi *funkcionalnih* povezav kot zaradi *teritorialne* dimenzije. Kaže namreč širino pogleda v poročanju: v kolikšni meri je bilo poročanje ob predsedovanju uniji 25 držav mednarodno in v kolikšni meri je to sicer naddržavno dogajanje imelo lokalni predznak; hkrati pa kaže tudi na politično geografijo Evrope in njene privilegirane zemljevide. V analiziranih substancialnih prispevkih smo zabeležili 120 različnih držav oziroma mednarodnih institucij.¹⁸ Z vsaj eno omembo so se med 120 državami znašle prav vse članice EU.

Tabela 1: 21 držav,¹⁹ ki so se pojavile v največ analiziranih substancialnih prispevkih. (N_{Delo} = 555, N_{Dnevnik} = 462, N_{Finance} = 210). Z zvezdico so označene države, katerih deleži v posameznem časniku se statistično značilno razlikujejo.

	Delo	Dnevnik	Finance	Skupaj
Evropska unija*	83,8 %	73,4 %	54,5 %	75,1 %
Slovenija	66,3 %	66,2 %	70,9 %	67,0 %
ZDA	17,5 %	17,8 %	13,8 %	17,0 %
Srbija	16,2 %	14,3 %	12,7 %	14,9 %
Francija*	18,4 %	12,5 %	4,8 %	14,0 %
Hrvaška	14,0 %	14,3 %	11,1 %	13,6 %
Nemčija*	18,4 %	8,4 %	7,9 %	12,9 %

17. Le primerjalna raziskava v obdobju, ki ni tako izrazito EUropsko obarvano, kot je bilo obdobje predsedovanja, bi sicer lahko pokazala, v kolikšni meri so razmerja, predstavljena na tem mestu, specifična oziroma povezana z dejstvom predsedovanja.

18. Analitiki so za vsakega od substancialnih prispevkov zabeležili vse države, ki so v prispevku omenjene. EU smo šteli kot državo, vendar so analitiki EU kot državo zabeležili le v primeru, ko je obravnavana tema zadevala EU kot celoto. Mednarodne institucije smo zabeležili med državami, saj ne bi bilo smiselno, da bi denimo poročanje o mednarodnem sodišču v Haagu beležili kot poročanje o zadevah Nizozemske. Posebej smo beležili pojavljanje OZN in Nata.

19. Bosna in Hercegovina ter Poljska sta imeli enako število pojavljanj, zato enaindvajseterica, ne pa dvajseterica.

Italija	13,6 %	10,8 %	7,4 %	11,5 %
Kosovo*	13,8 %	10,8 %	6,9 %	11,5 %
Rusija*	13,2 %	9,7 %	7,4 %	10,9 %
Velika Britanija	10,6 %	10,5 %	6,9 %	10,0 %
OZN*	12,1 %	6,8 %	0,0 %	8,1 %
Kitajska*	7,8 %	5,3 %	1,6 %	5,8 %
Avstrija	6,0 %	4,4 %	5,3 %	5,2 %
Nizozemska*	8,0 %	3,7 %	0,5 %	5,2 %
Mednarodne organizacije*	5,0 %	6,4 %	0,0 %	4,7 %
Irska	4,8 %	4,2 %	2,6 %	4,2 %
Drugo*	7,3 %	1,3 %	0,5 %	3,9 %
Turčija*	4,5 %	4,2 %	0,0 %	3,6 %
Bosna in Hercegovina	4,7 %	2,2 %	3,7 %	3,6 %
Poljska*	5,0 %	2,6 %	1,6 %	3,6 %

Preglednica kaže, da se poročanje analiziranih edicij glede držav, ki so omenjene, pomembno razlikuje, najprej že pri povprečnem številu držav v prispevku – medtem ko smo jih v substancialnih prispevkih Dela našteali v povprečju 4,7, jih je v Dnevnikovih prispevkih 3,7, v prispevkih Financ pa 2,7. Delovo poročanje je torej zastavljeno nekoliko bolj mednarodno, kot to velja za druga dva časnika (razlike so statistično značilne). Na prvih mestih so se znašle velike svetovne sile (ZDA, EU, nekoliko nižje je Rusija), velike (in pomembne) evropske države in predsedujoča država. Sosedo predsedujoče, z izjemo Madžarske, so na seznamu zastopane, med neevropskimi državami pa med prvimi dvajsetimi naletimo le na velesilo Kitajsko, že omenjeno Rusijo in »kandidatko« Turčijo. A bistven je strm padec v deležih držav, ki sledijo EU in Sloveniji, saj je razlika kar 50 odstotkov. Pomembne so tudi razlike med časniki povsem pri vrhu, torej pri deležu prispevkov, v katerih smo kot državo zabeležili EU. Deleži se med seboj statistično značilno razlikujejo, razlika med največjim v Delu in najmanjšim v Financah pa je skoraj 30 %. EU po pogostnosti pojavljanja sledi Slovenija, kar velja nasploh in tudi v primeru splošnih dnevnikov, ne pa tudi v primeru Financ, v katerih je Slovenija prisotna v največjem deležu prispevkov.²⁰ Za razliko od deležev EU v različnih časnikih je delež prispevkov, v katerih je omenjena Slovenija, podoben, razlike namreč niso statistično značilne. Tudi pri deležih nekaterih drugih držav se dnevnik razlikuje med sabo. Razlike so statistično značilne pri Franciji, Nemčiji, Italiji, Kosovu, Rusiji, Veliki Britaniji, kot tudi pri OZN. Interpretacija razlik je različna – dejstvo, da ima Delo dopisnika v Berlinu, gotovo vpliva na visok delež poročil, v katerih se pojavlja Nemčija, nizek delež Francije v Financah kaže na manjši

20. To kaže, da EU kot politična skupnost Financam ni primarno interesno področje.

gospodarskih interes za to državo, gospodarsko nezanimivost OZN pa dobro ilustrira njen delež v istem časopisu.²¹

Medijski diskurz konstruira položaj Slovenije v EU predvsem v abstraktnem razmerju do EU kot celote oziroma njenih institucij, manj pa v vidu številnih možnosti relacij, ki se v tej politeji lahko izoblikujejo med še vedno suverenimi državami. Hkrati pa s seznama držav ni mogoče razbrati jasnih funkcionalnih niti teritorialnih povezav Slovenije, ki bi delovale – recimo temu – za nivo nižje od EU, pa vendarle znotraj nje-nega konteksta. Vrh seznama tvorijo Slovenija in EU, velike evropske in svetovne sile ter aktualna krizna žarišča, hkrati pa v njem ni zaznani regionalnih povezav, kot tudi ni slišati glasov ekonomsko in politično šibkejših članic EU. Teritorialni in funkcionalni vidik integriranja sta v medijskem konstruiranju evropskega prostora izrazito hierarhizirana ter hkrati osiromašena policentričnega in horizontalnega povezovanja.

7 Tematska struktura

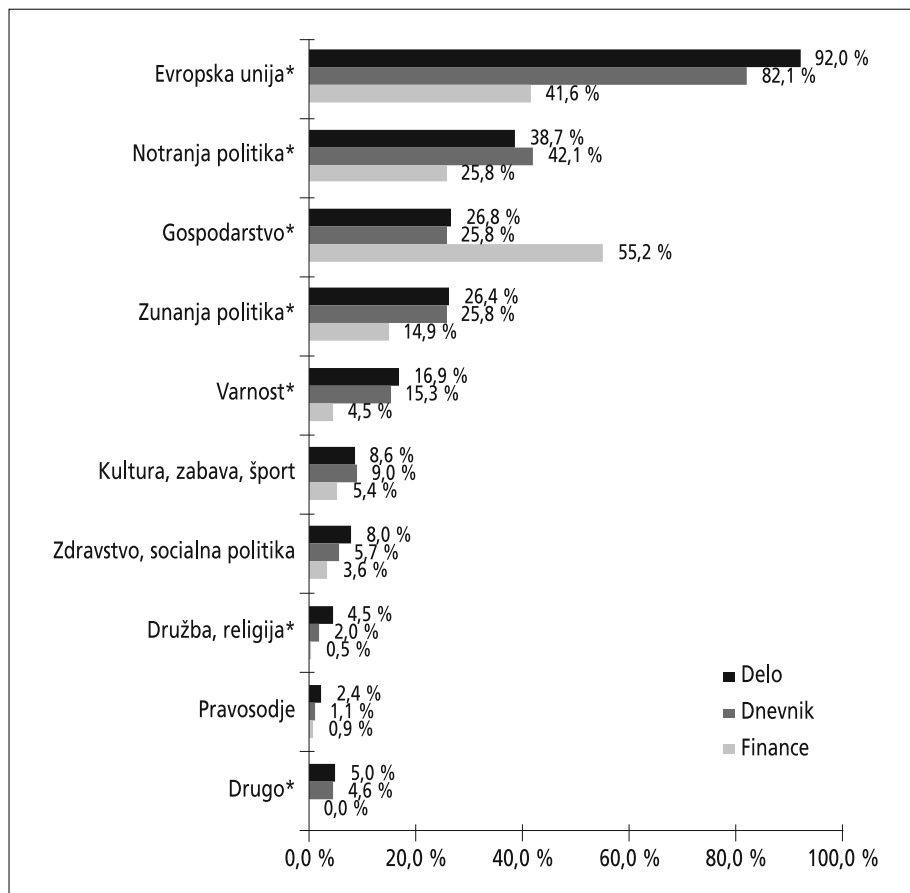
Analiza tem²², ki so bile obravnavane v substancialnih prispevkih o predsedovanju, najprej pokaže pričakovano razliko med splošnima dnevnikoma, kjer prevladujejo teme EU pred drugimi temami, ki so nacionalne po predznaku, in gospodarskim dnevnikom. Za analizo dimenzij integracije je zatorej bolj zanimiva primerjava med Delom in Dnevnikom, kjer moramo najprej ugotoviti, da v večini kategorij ni zaznati razlik v deležu prispevkov, kjer se posamezna kategorija pojavlja, kar kaže na določeno uniformnost v spremljanju predsedovanja (ne pozabimo, da smo analizirali izvode časopisov z istimi datumi, kar pa ne pomeni, da bi edicije morale imeti enak fokus). Kljub temu smo izmerili dve statistično značilni razliki, in sicer pri kategoriji *družba, religija*, ki smo jo našli le v manjšem številu besedil, a tudi v največji kategoriji, torej kategoriji *Evropska unija*. Teme iz te kategorije smo našli v 92 % analiziranih besedil v Delu, medtem ko je bil v Dnevniku ta delež za 10 % nižji. Podatek potrjuje ugotovitve drugih raziskav (AIM, 2006), da je poročanje o zadevah EU še najbolj v domeni

21. Pomenljivo je, da se dnevnikari ne razlikujejo bistveno v deležu prispevkov, ki v poročanju omenjajo Hrvaško in tudi Srbijo, kar – skupaj s podobnimi deleži pri Sloveniji – kaže na skupno interesno jedro, ki je na eni strani lokalno slovensko, na drugi strani pa ne presega njene neposredne okolice in je tudi v tem pomenu lokalno oziroma lokalizirano.

22. Pri zbiranju podatkov so analitiki uporabljali klasifikacijo nekaj manj kot 200 tem, razdeljenih v 10 kategorij. Večina med kategorijami se nanaša na delovanje držav, izjema je kategorija *Evropska unija*, s čimer smo pripoznali kompleksen značaj EU kot nadnacionalne tvorbe, ki je hkrati bistveno determinirana z nacionalnimi politikami. Kategorija *Evropska unija* zajema tako teme politik EU (gospodarsko, varnostno, socialno ipd.) kot tudi specifične politike, ki jih vodijo posamezne države v zvezi z Unijo, in sicer tako članice kot kandidatke. Tudi druge kategorije so razdeljene na več tem. Kategorija *notranja politika* se tako nanaša na nacionalne politike držav, *zunanja politika* pa na odnose med državami, kamor sodijo tudi odnosi EU z drugimi deli sveta (to ne vključuje odnosov s pristopnicami in kandidatkami). *Varnost* vsebuje tako teme vojnih konfliktov, kriminala kot naravnih nesreč. Analitiki so zabeležili vse teme, ki so jih v posameznem besedilu zaznali – v večini besedil je bilo zabeleženih tem običajno več.

elitnega tiska,²³ potrjuje pa tudi razlike v uredniških politikah, ki smo jih zaznali že v analizi obsega obravnave EU znotraj besedil.

Graf 3: Delež prispevkov, v katerih so bile obravnavane teme iz navedenih tematskih kategorij. Koderji so v prispevkih zabeležili vse obravnavane teme (N_{Delo} = 555, N_{Dnevnik} = 462, N_{Finance} = 210). Z zvezdico so označeni tematski sklopi, pri katerih je razlika med časopisi statistično značilna.

23. Pri tem so razmere na slovenskem trgu dnevnih časopisov specifične. Najbolj bran dnevnik je sicer tabloid Slovenske novice, ki pa so hkrati tudi edini visokonakladni in visoko brani tabloid. Akumulirano bralstvo ostalih plačljivih dnevnih edicij presega občinstvo tabloidov (glej NRB, 2009). To pomeni, da imajo resni časopisi širši vpliv na javno mnenje, ko gre za zadeve EU, kot to velja v drugih državah, kjer je časopisno občinstvo v izrazito visokem deležu občinstvo tabloidov. Razlika med Delom in Dnevnikom se tako vzpostavlja kot razlika med elitnim nacionalnim in kvalitetnim regionalnim časopisom. Branosti oziroma dosega brezplačnih dnevnikov ni mogoče enostavno primerjati, saj ocenjujemo, da se komunikacijski razmerji branja brezplačnika ali plačljivega časopisa pomembno razlikujeta (za koncept komunikacijskega razmerja glej Vogrinc 1995). Medtem ko gre pri brezplačniku pogosto za

Podrobnejša analiza besedil v splošnih dnevnikih, v katerih smo zabeležili tematsko kategorijo *Evropska unija*, kaže, da smo približno v tretjini teh prispevkov zaznali temo predsedovanja (ki se nanaša na formalne vidike predsedovanja), v četrtini prispevkov teme gospodarske politike EU ter v podobnem deležu še teme širitve in zunanje/varnostne politike EU. Znotraj kategorije Evropska unija so teme, kot sta evropska socialna ali kulturna politika, zastopane v precej manjšem deležu besedil (socialna politika 7,7 odstotka v Delu in 4,5 odstotka v Dnevniku, kulturna politika EU v Delu komaj preseže odstotek, v Dnevniku pa niti tega ne). Razmerja v smislu vrstnega reda so podobna med nacionalnimi kategorijami (Graf 3), kjer pa so teme socialne in kulturne politike vendarle zastopane z nekoliko višjim deležem. Poročanje o Evropski uniji se torej bistveno osredotoča na njeno vlogo gospodarske sile z zunanjepolitičnimi in tudi vojaško-varnostnimi ambicijami, hkrati pa te teme v poročanju nastopajo tudi v nacionalnem kontekstu. Podobno velja za socialno politiko, medtem ko je bila kulturna politika izrazito predmet nacionalne obravnave. Na tem mestu lahko torej razberemo določeno napetost med funkcionalno (npr. gospodarstvo) ter teritorialno (varnostna in zunanja politika) dimenzijo na eni in afiliacijsko dimenzijo (socialna in kulturna politika) na drugi strani. Pri socialni politiki še lahko govorimo o pariteti evropske in nacionalne obravnave, ne moremo pa mimo relativno majhnega pomena, ki ga ima ta tema. Za razpravo o evropski zavesti pa je v tem kontekstu poveden nizek delež tem s področja kulture, torej tiste ključne sestavine, ki vsaj od 70. let 20. stoletja naprej velja za katalizator integracijskega procesa in ki jo (čeprav Wallaceova kulture ne omenja) ravno tako lahko razumemo v okviru afiliacijske dimenzije. Hkrati ne gre pozabiti, da je prav evropska medijska politika pomemben del kulturne politike (ob denimo »evropeizaciji« šolskih kurikulov) (Shore 2006).

8 Sklep

Analiza poročanja treh dnevnih časopisov kaže, da vsaj kar se medijskega poročanja tiče, nobena od treh dimenzij, ki so pogoj globoke integracije, ni povsem izpolnjena, s čimer smo uvodno hipotezo potrdili. Sicer smo že poudarili, da metode, ki smo jo uporabili pri naši analizi, ni mogoče enakovredno uporabiti pri analizi vseh dimenzij, saj predvsem afiliacijska dimenzija zahteva podrobnejšo diskurzivno analizo, vendar smo tudi v tem primeru lahko pokazali na nekatere primanjkljaje.

Tako *funkcionalna* kot *teritorialna* dimenzija integracije sta prisotni v številnih pogledih. Funkcionalno dimenzijo razbiramo tako v splošni distribuciji prispevkov, v katerih se je pojavljala Evropska unija, torej v različnih tipih rubrik (nacionalno, lokalno, specializirane tematske rubrike), kar kaže na to, da se z evropskimi zadevami povezujejo številna življenjska področja. Enako lahko rečemo za tematsko strukturo, kjer je temeljno področje funkcionalnega povezovanja – gospodarstvo

bežno preletavanje naključno pridobljene edicije, gre pri plačljivem dnevniku vendarle za odločitev o naročilu/nakupi, s čimer so povezani drugi nabori ritualov, komunikacijskih situacij, najverjetneje pa tudi drugi nabori stališč o vrednosti in statusu objavljenega. Ta razmerja še niso bila raziskana, raziskave branosti oz. dosega pa se teh pomembnih tem ne lotevajo.

– visoko zastopano v vseh analiziranih časopisih, ne samo v gospodarskem. A pri tem ne gre spregledati, da je tako za lokalne kot za tematske rubrike značilen visok delež marginalnega omenjanja evropskih zadev, kar nakazuje formalno pripoznanje, ne pa tudi dejanskega prepoznanja pomena evropskih politik. Umanjka pa tudi pomemben element *funkcionalne* dimenzije, to so mrežne povezave z drugimi članicami, npr. po ključu regionalnega partnerstva.

Če to navežemo na *teritorialno* dimenzijo, se namreč izkaže, da je kljub spremljanju varnostne in zunanje politike tako v kontekstu EU kot v nacionalnem kontekstu evropski teritorij, kot ga konstruira medijsko poročanje, še vedno hierarhiziran: na eni strani kot predmet nacionalne politike, na drugi strani pa v domeni pomembnih starih članic EU in pa svetovnih sil, sliko pa dopolnjujejo aktualna krizna žarišča. Hkrati teritorialno dimenzijo slabi dejstvo, da evropske zadeve v precejšnjem deležu nastopajo v rubrikah kategorije *svet*, v katerih so praviloma objavljeni prispevki o deželah, ki z nacionalnim političnim prostorom nimajo neposredne povezave.

V visokem deležu marginalnega poročanja razbiramo področje, ki je vredno dodatne diskurzivne analize, saj menimo, da je to mesto, na katerem je mogoče razbrati vso ideološko težo tako predsedovanja Svetu EU kot evropskih zadev nasploh. Prav *afiliacijska* dimenzija se sicer vzpostavlja okoli nekaterih ideoloških predpostavk (česar tu sicer ne moremo analizirati). Eden od pomembnih elementov afiliacijske dimenzije je tudi evropska ideja socialne države, ki jo je seveda lažje kot druge ideološke predpostavke (po Wallaceovi liberalno demokracijo, antikomunizem) zajeti kot temo v poročanju, in pokazali smo, da ta tema gotovo ni bila med pomembnejšimi. Hkrati smo ugotovili tudi, da je v analiziranih prispevkih skoraj povsem izpadlo poročanje o kulturi kot enem od deklarirano pomembnih vidikov evropske integracije.

Glede na to, da smo v vseh treh dimenzijah identificirali pomembne pomanjkljivosti, ocenjujemo, da poročanje v analiziranih časopisih ob predsedovanju Slovenije Svetu EU ni vzpostavilo konteksta, ki bi pripomogel k oblikovanju zavesti evropskega političnega prostora oziroma politeje oziroma globlje integracije slovenske družbe v evropsko. Temeljni politični, kulturni in gospodarski prostor, v katerem živijo državljani Slovenije, tako v realnih konsekvencah pomembno vpliva na njihovo življenje, hkrati pa v množičnih medijih ostaja na obrobju javnega razpravljanja oziroma je vseskozi podrejen nacionalnemu. Poročanje v analiziranih časopisih kaže tudi na svojevrstno izoliranost v sami EU – močnega regionalnega ali interesnega povezovanja med Slovenijo in drugimi članicami ni mogoče razbrati, čeprav EU tak tip interakcij prej spodbuja kot zavira. Pričujoča raziskava sicer kaže, da slovenski dnevni časopisi v obravnavi zadev Evropske unije niso bistveno drugačni od medijev v drugih državah EU – kot je recimo pokazala raziskava AIM, so te teme praviloma podrejene nacionalnim (AIM, 2006). Kar smo pokazali sami, je, da premikov v smeri domestifikacije ali evropeizacije v poročanju ni sprožal bistveno niti dogodek predsedovanja, ki je bil sicer vseskozi propagiran kot zgodovinski za Slovenijo. To pa pomeni, da še težje govorimo o evropeizaciji oziroma domestifikaciji Evropske unije kot (bodimo eliptični) *domače* politične skupnosti.

Literatura

- AIM Research Consortium (2006): Understanding the Logic of EU Reporting in Mass Media. Analysis of EU media coverage and interviews in editorial offices in Europe. Adequate Information Management in Europe (AIM) – Working Papers, 2006/1. Bochum, Freiburg: Projekt Verlag.
- Anderson, Benedict (2007): Zamišljene skupnosti: O izvoru in širjenju nacionalizma. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Bonner, Frances (2003): Ordinary Television. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage.
- Machill, Marcel, in dr. (2006): Europe-Topics in Europe's Media. European Journal of Communication, 11 (1): 57–88.
- Nacionalna raziskava branosti. Valutni podatki za leto 2008. Dostopno prek: <http://www.nrb.info/podatki/2008-1.html> (29. 7. 2009).
- Outhwaite, William (2008): European Society. Cambridge: Polity press.
- Prpič, Marko (2009): Primerjalna analiza osrednjih televizijskih informativnih oddaj 24 ur in Dnevnik. Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo.
- Shore, Chris (2005): »In uno plures« (?) EU Cultural Policy and the Governance of Europe. Cultural Analysis, 5: 7–26.
- Vogrinc, Jože (1995): Televizijski gledalec. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Zadnikar, Gita (ur.) (2005): Evrovolitve 2004 : spremljanje volilne kampanje za evropski parlament v slovenskih medijih. Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo.
- Wallace, Helen (1999): Whose Europe is it anyway? European Journal of Political Research, 35 (3): 287–306.
- Yule, George, in Brown, Gillian (1996): Discourse Analysis. Cambridge: Cambridge University Press.

Naslov avtorja:

Mitja Čepič Vogrinčič

Raziskovalec na Inštitutu za civilizacijo in kulturo

e-mail: mitjacepic@gmail.com